

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

חוקת

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת הוקת

- ב..... עצת ה' היא תקום - הקב"ה מנהיג את העולם כפי רצונו
- ה..... אליך נשאתי את עיני - תכלית הניסים כדי שנהיה תלויים בה'
- ו..... כי ארנן גבול - גדרים וסייגים בשמירת גבולי הקדושה
- ט..... המושלים ביצרם - עיקר הנחת רוח במרומים הוא דייקא ממלחמת היצר
- יב..... הרוצה בתשובה - מעלת השבים בתשובה יותר מצדיקים גמורים
- יד..... ממיית עצמו עליה - עיקר מעלת עסק התורה כשהיא ב'גיעה'

פרשת חוקת

בסיחון'. וזהו שאמר הכתוב 'ויקה ישראל את כל הערים האלה - כי חשבון עיר סיחון והוא נלחם במואב'.

מכאן הרווחנו יסוד איתן לכל העניינים הנוגעים לחינוך, בראותנו כיצד א-ל נורא עלילה מסבב ומנהל עולמו להביא הדבר לתכלית טוב, כפי הכוונה העליונה, ורק בעיני בשר נראה שסיחון הוא גיבור חיל ואיש מלחמה היוצא למערכה לכבוש את מואב בכדי להגדיל את מלכותו, אבל באמת 'יושב בשמים ישחק', כי אין כאן גבורה ואין 'כאן' סיחון... אלא הכל הם כ'כלי משחק' בידיו של הקב"ה להעביר מקומות אלו ליד ישראל, ורבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום". ומעתה יאמרו המושלים בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, כי מכאן נלמד לכל תהלוכות החיים, שאין ביד האדם לעשות מאומה, ולא יועילו לו כל

עצת ה' היא תקום - הקב"ה מנהיג את העולם כפי רצונו בפרשתן (כא כו), 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון', ובגמ' (ב"ב עה:) 'בואו ונחשב חשבוננו של עולם'. יש שרמזו בזה, כי בפסוקים שלפניהם כתיב 'ויקה ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמורי בחשבון ובכל בנותיה, כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון', והכוונה, כמבואר ברש"י (ומקור הדברים בחולין ס:) שעל בני ישראל נאסר להילחם במואב ולכבוש מהם את ארצם, מה עשה הקב"ה, נתן בלב 'סיחון מלך האמורי' להילחם במואב ולקח את ארצם, ומעתה אין הארץ של 'מואב' אלא של 'אמורי', ומותרים בני ישראל לכבוש ערים אלו מידו, והיינו דאמרי 'עמון ומואב טיהרו

א. וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... והוא אינו יודע שבאמת הקב"ה מסבב אל לב האיש' אלו המחשבות כדי שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מצינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם ברצונו להרע לרעהו ולמעשה היא גופא תקרב אליו טובתו. וכן ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לכן, תקנ"ד) במעשה דיפתח הנ"ל אשר גירשו אותו אחיו, והלך לארץ טוב והתלקטו אליו אנשים ריקים, 'ויהי כאשר נלחמו בני עמון עם ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את יפתח מארץ טוב, ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני עמון, ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם, ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל יושבי גלעד', ולכאורה קשה מה תשובה ענו לו על טענתו כנגדם שאתם שנאתם אתי ותגרשוני וכו', וכן מהו שאמרו 'לכן', ומבאר ה'חתם סופר' שכך אמרו לו, אמת שהיתה מחשבתנו להרע לך כשגירשו אותך מבית אבינו, אך למעשה פעולה זו עצמה היתה לך לטובה, שעל ידי זה נתלקטו אליך אנשים ריקים והיית לכן חיל, ומחמת כן אנו מבקשים ממך לשוב ולהיות ראש על כל יושבי גלעד, והרי זה דומה למה שאמר יוסף לאחיו 'ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה' (בראשית נ כ), וזהו אומרם 'לכן שבנו אליך' - שעתה נעשית מוכן להתמנות עלינו לראש.

באופן דומה מבאר הגה"ק החיד"א זי"ע (צווארי שלל, הפטרת פרשתן) את הכתוב, בהקדם ביאור דברי המשנה (אבות ד א) 'אל תהי בז לכל אדם' כי סוף דבר מה שביזה את חברו יגרום שחברו יעלה לגדולה וזה המבזה יצטרך לבקש ממנו טובתו... וזהו המשך דברי המשנה, 'שאין לך אדם' שתבזהו אשר לא כדת 'שאין לו שעה' - בשביל שסבל בזיון וחטאת לו. וכזאת אמרו זקני גלעד ליפתח, כי אכן, זה עצמו שגרשונו אותך לכן שבנו אליך, כי דייקא בזכות זה עלית לגדולה ונגרם שנצטרך לבוא להתחנן אליך שתיטיב לנו (ובזה רמזו לו שלא יקום ויטור להם רעה, כי כל גדולתו באה לו בזכות רדיפותיהם, נמצא ש'טובה' הם גרמו לו ולא רעה. ומעתה ידע כל 'בעל המחלוקת' כי סוף דבר שישוּב ויחזור ה'גלגל' בעולם).

ב. מעשה ביונה שנקלעה לבית הרב שליט"א, משראתה לאיזו צרה נכנסה... מיהרה לעוף החוצה דרך החלון שהיה נראה לעינייה כפתוח, אבל באמת היו חלונות הזכוכית נעולים על מסגר ובריה, וממילא בבואה עד חלון הזכוכית

לכם לאביהם שבשמים היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים'. והקושיא ידועה, שאם אין הנחש מחיה אלא הכל היה תלוי אם מסתכלים כלפי מעלה, אם כן לאיזה צורך הוצרכו להסתכל בנחש ורק מי ש'ראה אותו וחי', הרי באותה מידה היו יכולים לצוותם 'והיה כל הנשוך - יביט כלפי מעלה, ישעבד ליבו וחי'. ומבאר ה'אמרי אמת', שהא גופא רצה הקב"ה ללמדם שגם מה שניזוקן מתחילה לא היה מהכשת הנחש, אלא כי כן היה דבר המלך^ד (והחשא גרס), וראיה, שגם הרפואה באה ע"י נחש

תחבולות אנוש וכל אופני ודרכי ההשתדלויות שבעולם להרבות הונו ולהשיג אפילו כמלוא נימה יתר ממה שנקצב עליו^ג.

בדברים הללו ביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תר"צ) בכתוב בפרשתן (כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', והקשו בגמ' (ר"ה כט.). 'וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את

נתקלה בו נחבלה ונפלה, לא התייאשה היונה, הגביהה עצמה מן הקרקע ושוב פרשה כנפיה ו'עפה' אל החלון, שוב נחבטה כהוגן וצנחה לארץ כשהיא מוכה וחבולה. אדהכי והכי שמע בעל הבית את קולות נפילתה וראה את אשר לפניו, נכמרו רחמיו ופתח את החלון לרווחה, יונה זו שוב התחזקה ועפה לעבר הכותל ההוא, והפעם יצאה לחירות עולם. והנה, אותה יונה בטוחה בעצמה ש'הצליחה', דפקה עצמה בחלון פעם ופעמיים עד שבפעם השלישית הצליחה לצאת... ואינה יודעת כי מעשיה לא הועילו ולא כלום, והיתה יכולה להטיח ראשה בחלון כל היום וכל הלילה ולא היה 'ז' מאומה, אלא שהיה כאן מאן דהו שפתח את החלון ורק מחמתו השתחררה מ'בית האסורים'...

ובאמת מעשה זה הוא משל וציור על כל צורת חיי עולם המעשה, שיוצא אדם לעבודתו, ונדמה לו שכוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, הנה עשה מעשה ועלתה בידו, ולעיתים כשאינו מצליח בפעם הראשונה מוסיף לעשות עוד פעולות עד שמצליח... ואינו יודע כי כל מעשים אלו אין בידם להביא לו מאומה, והרי הוא כמטיח ראשו בקיר שאינו מועיל אלא לפצוע גופו ונפשו ולייגע עצמו, וסיבת ההצלחה היא כי מן השמים 'פתחו לו חלון' ושערי פרנסה... הן אמת שצריך לעשות 'השתדלות' כי גזירת מלך היא על כל באי עולם השוכנים בעולם המעשה, ואף אותה יונה, אם לא הייתה דופקת עצמה בחלון לא היה בעל הבית משים ליבו לדבר ולא היה נחלץ לעזרתה (כן נראה בעיני בשר), אך צריך לזכור שאין זה אלא השתדלות ותו לא, אבל הפרנסה עצמה מגיעה בלא שום שייכות למעשיו.

ג. מעשה בעני מרוד שלא הצליח למצוא שום מקור לפרנסתו ונמלך בדעתו להגר לארה"ב, כי שמע ששם הכל מתפרנסים בכבוד ואף באים לידי עשירות, ובטרם נסיעתו הלך לשאול בעצתו של הגאון רבי חיים מבריסק זי"ע, נענה לו ר' חיים, אילו היית עני בדרך הטבע אכן היה נאה ויאה שתפליג לעבר הים שם תמצא את עושרך, אך מאחר שעניוּתך אינה בדרך הטבע אלא כי כן הוא רצון השי"ת, אם כן מה לך לטרוח ולנסוע לארץ מרחק, והרי העשירות יכולה לבוא אליך גם בהיותך כאן... והיינו כי 'ממה נפשך', אם נשתנה דינך ונגזר עליך מהיום והלאה עשירות, א"כ אין כל צורך בנסיעה הרחוקה עבור זה, ואם גזירת העניות עדיין עומדת בעינה אזי מה טעם יש לעבור לארה"ב, שהרי עניוּתך תרדוף אחריו עד שמה, וכי עדיף לך להיות עני ואביון בארץ מרחקים מאשר בביתך זה.

כיוצא בדבר סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל, פעם נכנס יהודי (שלא היה מחסידי טשורטקוב) אל הרה"ק מטשורטקוב זי"ע לקבל ברכת פרידה, כי כאן בארצות אירופה (יורופ) הנו 'מחוסר פרנסה' ובדעתו לעקור דירתו לארה"ב שם תבוא הרווחה לביתו. א"ל הרה"ק, אברכך בברכת הדרך, אבל שליחות אחת אבקשך לשלחך, שתמסור 'פריסת שלום' אל האלוקים של ארה"ב, נחרד האיש ושאל את הרבי וכי יש ח"ו שני רשויות... והרי הקב"ה יחיד הוא בעולמו ואותו הקב"ה שברא את כל העולם כולו נמצא בארה"ב ובאותה מידה גם כאן בטשורטקוב, ברחבי אירופה ובכל פינה נידחת שבעולם. א"ל הרה"ק, אכן, לזאת כוונתי, מדוע תדמה בנפשך כי בארה"ב תצליח בפרנסה יותר מכאן, הרי אותו הבורא שיפרנס אותך בארה"ב בידו לפרנס אותך כאן באירופה. אגב, הלה אכן לא נסע, וניצלו חייו, כי היה לו טיקעט (כרטיס) להפליג בדרך ים באנייה הנקראת 'טיטאניק' ששקעה באותה הפלגה למצולות ים.

ד. דבר נפלא אמר כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפו"ש לבאר בדרך רמז מה שנאמר בפרשת 'פרה אדומה' 'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', ובפשוטו הכוונה למצוות פרה אדומה, אך יש לומר עוד, כי הנה פרשה זו עוסקת במיתת נפש מישראל, שהרי הפרה באה לטהר מטומאת מת, ועל כך נאמר גזירה היא מלפני, כי פעמים הרבה לב הבריות נוקפן - אילו היינו מטפלים כהוגן בחולה, אילו עשינו כך וכך היה קרובינו עדיין בארץ

באר הפרשה - פרשת חוקת

שכל פעולותיו לא מעלים ולא מורידים, אלא הכל תלוי במה שנגזר עליו, וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ו ד"ה בפסוק) את טעם ההבטחה בנחש הנחושת, כי הקב"ה הפליא לעשות ונתן בנחש את הכח לרפא הנשיכה, וכמו שכתב הרמב"ן (פסוק ט) שכך דרכו של הקב"ה להמתיק מר במר, והכנים בנחש המזויק את הכח המרפא, אולם רצונו ית' היה שתוך כדי שעושים פעולה טבעית לרפאות גופם ידעו שאין הנחש מחיה אלא יסתכלו כלפי מעלה וישעבדו את ליבם לאביהם שבשמים באמונה תמימה כי הוא רופא חולי עמו ישראל. וז"ל, 'באמת היה הנחש מסוגל לרפואה זו ששם בו הקב"ה רפואה זו וכו', אעפ"כ זה הרצון - שבהיותו

זה - בהבטחה עליו, והרי לא יתכן שהנחש ממית ומחיה בחדא מחתא, ובעל כרחך תבין שאין כאן 'טבע' כלל, אלא כשחטאו נענשו וכששבו בתשובה נתרפאו, והכל בגזירת שמים ולא בגלל הנחש, וזהו שאמרו אלא בזמן שהיו מסתכלים כלפי מעלה - שהביטו אל שורש העניין ומה שמלמעלה מפעולת הנחש.

בעין זה כבר כתב הרמב"ן (פסוק ט) 'וכשיהיה האדם מביט בכוונה אל נחש הנחשת שהוא כעין המזויק לגמרי היה חי, להודיעם כי השם ממית ומחיה'.

ולא זו בלבד, אלא רצונו של הקב"ה שיעסוק האדם ב'השתדלות' ובשעת מעשה, עם זה יחד ידע ויאמין

החיים, ובאמת עליהם לדעת שמיתה זו היא בגזירת ה' היתה, ואין לך להרהר אחריה, אין מציאות בעולם שהיתה יכולה להביא עוד שנות חיים על מי שהגיע זמנו כי גזירה היא מלפני, והכל היה בידי ההשגחה העליונה. ועל דרך שאמרו צדיקים לרמז בלשון הכתוב בפרשתן (יט טז) 'וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וכו' יטמא שבעת ימים', כי הנה 'שבעת' נוטריקון 'שב עת', ור"ל, כי זה החושב שהחלל מת מחמת שפגע בו החרב ובדרך הטבע והמקרה ח"ו הרי הוא יטמא עד עת שישוב בתשובה מדעותיו הכוזבות, שהרי אין מקרה בעולם... כיו"ב יש להעמיס גם במה שאמר יעקב אבינו 'ויצא האחד מאתי ואומר אך טרוף טורף' (בראשית מד כח), כי רק על ידי 'ויצא האחד מאיתי' - שהוציא מלבו ומוחו את הבורא האחד יחיד ומיוחד, לכן אמר כי יוסף 'מת' על ידי שחיה רעה טרפה אותו, אכן המאמין בא-ל חי יודע שאין 'חיה רעה אוכלת', אלא הכל הוא מאת ה' (לא נאמרו הדברים כלפי יעקב אבינו ח"ו, אלא רק לדרוש לגבי דידן).

סיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל שהרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע עשה פעם 'עליית נשמה' בליל שבת קודש, ובעמדו בעולם העליון, ראה שעומדים נשמות רבות שכבר היו בזה העולם, ועתה נגזר עליהם לרדת שוב לעולם הזה. החלו נשמות אלו למרר בבכי, באמרם הנה אנו סובלים כל כך בגין כל פגם ועוון שחטאנו כשהיינו בעלמא דשיקרא, מה לנו ולצרה הזאת להסתכן שוב בירידה לעולם הגשמי. ענו להם מלאכי מרום, כי בדורות האלו נקל יותר לחיות בזה העולם ולעברו בשלום, כי כל מעשה קטן וכל פעולה קטנה עושה רושם רב למעלה, ולאידך גיסא אף אין מדקדקין עם האדם כל כך כבימים מקדם. אמנם בדבר אחד יש להתחזק באלו הדורות, והוא בעניין האמונה בחי העולמים, והיינו לעקור את קליפת ה'איך וואלט' (הייתי עושה כך וכך), כי המחשב שאם היה עושה כך וכך לא היה קורה מה שקרה, וכגון אם הייתי מנהל כך את עסקי לא הייתי מפסיד את כספי, אם הייתי מהלך להתם הייתי מרוויח יותר, וכל הדומה לכך, ידע שאלו המחשבות אפיקורסות גמורה הם, שהרי אין כח בשום נברא שבעולם לעשות אפילו דבר כלשהו שהוא כנגד רצון ה'...

מנקהי הדעת שבירושלים היה הגה"ח ר' לייביקע גלויבערמאן זצ"ל, יהודי משכמו ומעלה שעוד זכה להסתופף בצילו של הרה"ק רבי ישראל מסטאלין [ה'ינוקא'] זי"ע. בערוב ימיו קבעו הרופאים שמחמת סכנת חייו יש לכרות את רגלו. באמצע הניתוח שנערך על ידי כמה רופאים, יצא אחד הרופאים ונענה למול בני המשפחה ש'טעות' היתה כאן, וכלל לא הוצרכו לכרות את הרגל, אך את הנעשה אין להשיב. אחר גמר הניתוח - משהקיץ רבי לייביקע, שוחח עמו אחד מבני המשפחה, וב'טעות' פלט מפיו שהרופאים הודו שטעות היתה בידם, ועל פי ה'רפואה' היה אפשר למנוע את הכריתה, נזדעק אותו חסיד ואמר - תוך כדי שהוא מראה על אזניו, אזניים אלו שמעו מפי רבינו הקדוש ה'ינוקא' זי"ע, ש'וואלט איך, זאלט איך' זה אפיקורסות גמורה (פי"א אם האדם אומר אם הייתי עושה כך וכך, היה נמנע מאתי דבר פלוני, וכיו"ב - הרי זו אפיקורסות גמורה), כי אינו מאמין שהכל משמים בא. ואמר ר' לייביקע, ב'ספרי הרפואה' שלהם, יכולים הם לכתוב שרגל כעין זו אינה צריכה כריתה, אך 'רגל זאת' וודאי היתה צריכה כריתה, וראיה לכך, שהרי כרתו אותה, מכאן שכך ציווה הבורא יתברך.

באר הפרשה - פרשת חוקת

ה

ולשון, שניתן לנו 'מן' - לחם מן השמים, רק דבר יום ליומו - ולא לזמן ארוך, ואפילו המים שהן הפקר לעולם ואין לאדם מחיה זולתם גם כן נסתלקו מאתנו כשמתה מרים, ומוטל עלינו להיזהר ולהישמר בכל מעשינו שיהיו כראוי לרצון לפני הבורא יתברך בכדי שיומשך לנו שפע הפרנסה, אלא רצוננו בפרנסה מסודרת ומובטחת¹.

אכן, מהאי מעמא נענשו, כי כפרו בטובת המזון שבא להם לכבוד ומעלה, כי דייקא לרום ערכם של דור המדבר שהיו כמלאכי השרת היה המן בא להם דבר יום ביומו (ולא בפעם אחת לזמן ארוך), כדי שיהיו עיניהם תלויות תמיד אל ה', כי זה עיקר מעלת האדם, כענין שכתוב (תהלים קכג ב) 'הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם' וגו', והענין היה להם להרגיל נפשם במידת הבטחון והאמונה בה' יתברך².

עפ"ז מבאר עוד הרבינו בחיי, שלכן נענשו מיד - 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים', כי נחשים שרפים לא נאמר, אלא הנחשים השרפים בה' הידיעה.

עוסק ברפואה הגשמית יסתכל ויהיה ליבו לשמים ע"י שמיישב עצמו וכי נחש מחיה³.

אליך נשאתי את עיני - תכלית הניסים כדי שנהיה תלויים בה' בפרשתן (כא ה-ו), 'וידבר העם באלוקים ובמשה... כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל... וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים'. ודבריהם תמוהים עד מאד, כי היאך אמרו אין לחם ואין מים בשעה שהקב"ה ממטיר להם בכל יום ויום לחם מן השמים, ואף גם באר מים לפניהם מנס הסלע שנתחדש להם זה עתה.

ומבאר הרבינו בחיי (ד"ה כי אין) כי מענתם היתה - הנה כל אומות העולם יש להם לחם לשובע נפשם, וכל מזונותיהם מוכנים להם לזמן ארוך - מבלי שיצטרכו לשאול 'מה נאכל', ואצ"ל שיש להם מים בשפע, וכל זה מבלי שיהיה הדבר תלוי אם הם זכאים או חייבים. ואמרו בני ישראל, מה נשתנינו מכל אומה

ה. בדרך צחות מספרים על מי שמצאו אותו מתפלל שיזכהו ה' לזכות בלוטו (לאטערי) השבועי בהגרלה שנערכה על סך מיליון \$, כשהוא מסביר שהיות ויש לו עשרה ילדים בלעה"ר על כן ברצונו להכין עצמו ולהניח 100,000 \$ עבור כל אחד מצאצאיו, שאלוהו, אם כן, מדוע הנך זקוק עכשיו לכל הסכום, מדוע אינו בוטח בהקב"ה שישלח לו עזרו בכל עת שיצטרך להכניס את בנו תחת החופה, השיב להם, איני יכול להשאיר אצלו את הכסף... כי אם אדבר לשון הרע וכיו"ב אזי ברגע אחד יקח את כל המעות... וחלילה לנו להידמות לאותו כסיל באיוולתו...
ו. והרי הקיווי אל ה' הוא הא-ב' של יהודי, וכמו שאמרו בעלי הרמז כי מנין תיבת 'קוה' עולה לקי"א (111), והוא כמנין תיבת אות 'אל"ף', ללמדך כי תחילה וראש ו'האל"ף' של יהודי הוא שיהיה תמיד במצב של 'קוה' אל ה'.
ז. כשאמר לבן ליעקב 'נקבה שכרך עלי ואתנה' (בראשית ל כח), לא אבה יעקב לקבל 'הצעתו' אלא ביקש לקבל שכרו בכבשים העקודים נקודים וברודים, ומבאר הרד"ק (ד"ה לא) 'לא תתן לי שום דבר קצוב בשכרי, אלא יהיה שכרי דרך מקרה וטובת הא-ל כמו שיזמין לי'. והיינו כי לבן רצה לעקור את הכל - לתת לו שכר קבוע, ובזה לא ירגיש שכל פרנסתו תלויה בידי שמים. אך יעקב אבינו ענהו שאינו רוצה בשכר קבוע, כי על ידו יתמעט בטחונו בה', כשהוא מרגיש ששכרו בטוח וקבוע ועומד, אלא רצה לחיות על פי מעשים שבכל יום, ועי"ז יהיה תלוי בבורא ית' בכל עת ובכל שעה.

פעם באה שאלה לפני הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל מבחור שעמד בפרק 'האיש מקדש' ומדברים עבורו נכבדות בת ת"ח, אך דא עקא שתובעים את אביו שיתחייב בעד השידוך סכום כסף נכבד וכבד עד מאד, שאל הגר"י את הבחור האם אביו שכיר (Employee) או עצמאי (Self employed), ענה הבחור - שאביו עצמאי, א"ל הגר"י, אם כן, אמור לאביך שיגמור השידוך ויתחייב בעדך את כל אשר המחותן דורש בעדך ובעזר השי"ת יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. הבחור ענה אמון, והוסיף לשאול מתוך דרך ארץ, ילמדנו רבינו, למאי נפק"מ אם אבי שכיר או עצמאי, ענה לו הגר"י, דע לך, שפע הפרנסה בא לו לאדם כפי מה שהוא נושא עיניו לשמים, והנה, השכיר בוטח גם על הבוס שלו - שביום המיועד והקבוע ישלם לו משכורתו השלימה, אבל העצמאי בוטח בה' בשלימות, בכל שעה ורגע הינו תלוי בחסדי הבורא שישלח אליו קונים הרוצים בסחורתו, ולפי שהוא כ"כ תולה עצמו בחסדי הבורא הנני מובטח שבוודאי יעזרהו ה', ואכן, כך הווה, כי האב היה מניצולי המלחמה, ובתוך הזמן שבין האירוסין לנישואין קיבל כספי פיצויים מדייטשלאנד (גרמני) כאותו הסכום שהמחותן דרש ממנו, ויהי לנס.

באר הפרשה - פרשת חוקת

ה' דרך המדבר שאין שם סיפוק ולא הביאם דרך מקום אשר רגיל היות שם בר ולחם, כי ה' הפין שעניניהם יהיו תלויות לאלוקים יושב בשמים על מחיתם ועל כל צרכיהם באין מבטח זולתו, ומטעם זה עצמו לא הסיר הנחשים, והניחם לנושכם ויהיו מתרפאים כשיסתכלו כלפי מעלה לאביהם שבשמים... שה' הפין בזה כדי שיהיה לבם תמיד באין הפסק קרוב לה', כבן המצפה לשלחן אביו ערב ובקר ובכל עת וזמן^ט, ואם היה מביאם דרך ישוב לא הייתה להם הדביקות בתמידות כשיהיה מזומן לפניהם סיפוקם, ומה מאוד יסובב דבר זה הרחקת הלב מהברת השגחת הבורא ויראת רוממותו, עכל"ק'.

כי ארנן גבול - גדרים וסייגים בשמירת גבולי הקדושה
בפרשתן (כא כו), 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון
תבנה ותכונן עיר סיחון', ובגמ' (ב"ב עה):

וכלומר, שאלו הנחשים והשרפים כבר היו שם מקדמת דנא וכדכתיב (דברים ח טו) 'במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב', אלא שעד אותו היום הגן עליהם הקב"ה מכל פגע רע - שהיה ענן אחד משבעה עננים לפניו הורג נחשים ועקרבים שלא יזיקום, והיה הענן ההוא מיוחד לפלא הזה, אך מאחר שהתלוננו על כך שהם תלויים בה', ורצו לחיות כשאר האומות בהנהגה שבדרך הטבע, על כן הסיר מהם הקב"ה את השגחתו, וכביכול עשה רצונם - שיהיו מופקרים לפגעי הטבע, וממילא נשכום הנחשים השרפים כדרכו של עולם^ח.

כדברים האלה איתא נמי ב'אור החיים' הק', המבאר מדוע לא ריפא אותם הקב"ה תיכף ומיד, אלא ציוה עליהם להביט על נחש הנחושת. כי רצה הקב"ה 'להעירם בתשובה על שהתרעמו למה הביאם

ח. ובזה פירשו עוד, מה שנאמר 'וַיִּשְׁלַח ה' בעם את הנחשים השרפים' ולא נאמר וַיִּשְׁלַח, כי 'וַיִּשְׁלַח' הוא מלשון שחרור לחרות, וע"ד שנאמר (שמות יג יז) 'וַיְהִי בְּשִׁלַּח פָּרַעַה אֶת הָעַם', ובא הכתוב ללמד שלא הביא הקב"ה נחשים מקצווי ארץ וגם לא ברא נחשים לנושכם, אלא התיר ממאסר את הנחשים שהיו עד עתה בסמוך אליהם - קשורים בדבר ה' לבלתי הזיק את העם, ומאחר שחטאו ניתנה להם הרשות להזיק כטבעם, וכביכול שחררם מכבליהם.
ט. אמרו חז"ל (פסחים קיח). קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף וקשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף, ידועה הקושיא מה שייך דבר 'קשה' כלפי הקב"ה. אלא, שהנה איתא במדרש (שמו"ר כא ה) שהקב"ה סיבב את ישראל במדבר באופן שיהיו המצרים בצד אחד והים בצד השני, ולא יהיה להם דרך להינצל מן הצרה, 'ולמה עשה הקב"ה להם כך אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתן'. ומסמיך על זה מה שנאמר (שה"ש ב יד) 'יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וכו' השמעני את קולך כי קולך ערב', שהיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם (ועיי"ש באריכות). ולאחר שצעקו בני ישראל אל ה' רצה להושיעם ולקרוע להם את הים, אך ידע שמעתה יחדלו מלצעוק ולהתפלל אליו, ודבר זה - היה קשה בעיניו, וכדרך שאמרו קשה עלי פרידתכם... כענין זה הוא גם לגבי הפרנסה וזיווגו של אדם, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל ועל כן אינו משפיע בבת אחת פרנסה בהרחבה, וכדאיתא בגמ' (יומא עו). לגבי ירידת המן, כך גם מציינת הזיווג, שהקב"ה מחכה שבניו אהוביו וחביביו יעמדו בתפילה ויזעקו 'מאין יבוא עזרי'. אמנם קשה למלאות משאלותיהם כי שוב לא יתלו עיניהם בו ולא ירבו בתפילה...

על כן זאת עשו וחיו, להתרגל לפנות אל הקב"ה בכל עידן ומצב, הן קודם שתבוא הישועה והן לאחריה בשבח ובהודאה, ואם לא יהיה 'פרידתכם' גם לא יהיה 'קשה'... וכמסופר על הרה"צ רבי יצחק דוד גוטפרב זצ"ל מיקירי ירושלים, אשר פעם היה נצרך לישועה בביתו והלך ארבעים יום לכותל המערבי לבקש שם ולהתפלל על אותו ענין, ובמלאות הימים האלה הלך עוד ארבעים יום בכדי להודות על כל הטוב והחסד.

י. רבות מצינו בשבח הסמיכה והתליה 'במי שאמר והיה העולם', וידועה דרכם של הרבה צדיקים (הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע, הרה"ק הדברי חיים זי"ע ועוד הרבה) שלא עלו על יצועם כל עוד שהייתה הפרוטה מצויה בכיסם, ואולי י"ל כי כשיש לאדם אפילו פרוטה אחת כבר איננו תלוי כ"כ בבורא, שהרי עדיין בידו מעות לקנות למחר לחם לשובע נפשו. ורק אחר שסילקו מעליהם כל מעותיהם עד הפרוטה האחרונה הרגישו היטב כי הם תלויים בה' והשליכו יהבם על ה' שבוודאי יפרנס ויזון אותם בחן ובחסד וברחמים, אז הלכו לנוח לבטח על משכבם.

ידוע שהרה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע ציווה קודם פטירתו (לשון צדיק, בצוואה מיום א' ח"י חשון תרי"ג, אות א) עוד אני מצווה... לא יקברוני אצל עשיר - אפילו מוחזק בכשרות, רק אצל עני יהיה עני שבעניים רק שיהיה מוחזק בכשר. והיינו כי פעמים אדם שיש לו רוב כל אינו מרגיש כל כך שהוא נצרך בכל רגע לחסדי הבורא יתב"ש.

של מואב והיתה עומדת בספר, ואילו היה מואב משגיח עליה לא היה ביד סיחון לכבשה, אך מכיוון שלא הייתה עיר גדולה לא שמר עליה בכל כלי מלחמתו, ובנקל כבשה סיחון מלך האמורי ומשם הייתה הדרך סלולה לו לכבוש את כל מואב. ומכאן יקחו 'משל' לעצמם, להיזהר ולשמור היטב את כל גבולות הקדושה לבל

'המושלים - אלו המושלים ביצרים, בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם', כתב הגה"ק רבי יונתן אייבשיץ זי"ע בספרו 'יערות דבש' (ח"א דרוש ה) בביאור הדמיון של מלחמת היצר למלחמת סיחון, שלא יאמר אדם מה כל כך נפקא מינה בגדר פלוני, הרי אינו אלא סייג בעלמא, אלא יקח משל מ'חשבון' שהייתה עירו

יא. הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (בשלה ד"ה א"י ע"פ) מבאר במה שאמרו חז"ל (תמיד לב.) 'איזהו חכם הרואה את הנולד', שהכוונה היא שמתבונן ורואה את התכלית שלשמה נולד ומה חובתו בעולמו. עפ"ז שמעתי לפרש במה שאמר נעים זמירות ישראל דוד מלכא משיחא (תהילים קטו ה-ז) 'פה להם ולא ידברו עיניים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון, ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגרונם', ולכאורה מדוע לא אמר על זה הדרך ממש 'ראש להם ולא יתבוננו'... אלא כי 'ראש' שאינו מתבונן אינו בגדר ראש כלל, אין זה כי אם אבר בנוי מעצם ובשר אשר בין כתפיו שכן וממנו בולט עיניים, אזנים, פה וחוטם... אבל לא נקרא בשם 'ראש'.

יב. כה זעק בעל ה'שבט הלוי' צוק"ל מנהמת ליבו (שלה תש"ע) דהנה איתא בגמ' (מנחות מג:) רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בכגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא [וברש"י, עומד בחזקה שלא יחטא] שנאמר (קהלת ד יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', ואומר (תהילים לד ח) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, ופירש רש"י 'ויחלצם מהחטא'. ונתבאר במהרש"א שם, כי מכל עשיית מצוה נברא מלאך, ומאותם ג' מצוות, תפילין ציצית ומזוזה, נברא מלאך החונה סביב האדם ומשמרו מן החטא.

ומעתה הכל תמהים תמיהה רבתית, מי מאחינו בני ישראל אינו מדקדק ונוזהר לקיים מצוות הללו בתכלית השלמות 'למהדרין מן המהדרין', ולמה יארע כזאת שאינם ניצולים מן החטא רח"ל, היכן היא הבטחת חז"ל שלא יחטאו. ומבאר השבט הלוי, אכן נודע הדבר, כי הגם שמרבים בדקדוקי המצוות כהלכתן, אך לאידך גיסא מכניסים אל הבית כלים טמאים מאררים 'אשר אין צמיד פתיל עליו'... המכלים מנפש ועד בשר, ואם כן, מה תועיל ומה תוסיף קביעת מזוזה מהודרת בפתח הבית כאשר בתוך הבית מונח כלי טמא ומשחית, ועל כגון דא יש להעמיס מה שנאמר (בפיזט לשחרית דיו"כ קודם קדושה) 'אוי לבית אשר מחריביו מתוכו'... והמשיך בדבריו עוד 'וכמו כן הסיבה בתפילין ובציצית, שאם מחזיק בכיסו פלאפון שאיננו כשר, ומחובר לכל אתר טמא ולכל מבוי פרוץ, אשר על ידה יכול לירד לשאול תחתית וכל באיה לא ישובון, אם כן מה יתן ומה יועיל לו שמוכתר בתפילין מהודרים ביותר ויקרות עד למאוד, או מסובב בציצית טוויית גברא ומנופצים לשמה מתחילת עשייתן אחר שמבפנים ובתוכו שוקע בו בטומאה חמורה'. ועל משקל דבריו המזעזעים כל לב מרגיש נוסף ונאמר אודות התפילה מתוך מכשיר שאינו כשר בתכלית, וכאשר מסופר שפעם נכנסה אלמנה להרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע ובכתה מאין הפוגות ובקושי הצליחה להוציא בשפתיה ולספר שיש לה בת יחידה שנישאה לעלם חמודות, והנה שוד ושב... כי אם בתחילה היה עוסק בתורה אך לאחרונה חתן דנן מעיין רבות בספר 'עבודה זרה'... וככל שמנסים היא ובתה להסיח דעתו מאותה ע"ז לא עולה בידם... ואוי לה לבתה ש'נפלה' עם חתן מומר... הרגיע אותה ה'דברי חיים', שספר זה הוא ספר קודש, אחד ממסכתות הש"ס, והוא נקרא מסכת 'עבודה זרה' ובו נכתב כל הדינים וההלכות. ולדאבון לב בימינו התהפכו היוצרות, כי אם בזמנם 'עבודה זרה' הוא ספר קודש... הרי בימינו, יש שלוקחים 'עבודה זרה' לידם, וכששואלים אותו מה מעשיך, יענה ויאמר, הנני אומר תהלים, קורא קריאת שמע ומתפלל, מברך ברכהמ"ז... והקודש נהפך לחול ולאיסור.

מעשה היה בעשירי שזה דרכו כסל למו לענג עצמו בכל מיני תענוגות בלא שהכניס עיניים לביתו, והנה אירע שהתקלקלו הדגים ויבאשו ותעל צחנתם השמימה, ויאמר אותו עשיר למשרתיו עושי רצונו שממש עון פלילי הוא להשליך הדגים לפח האשפה... ובכדי שלא לעבור על 'בל תשחית' מן הראוי להעניקו במתנה לאחד העניים למען ישיבע רעבונו. ואכן מלאו אחר דבריו ונתנו לעני שבגודל רעבונו לא שת ליבו לסרחון הדגים ואכלם, ובעקבות כך נתקלקלו מעיו עד שהגיע לשערי מות. כשמוע כן העשיר מיהר לבקרו ולראות בשלומו שהלא 'ידידו' הוא ומלחמו אכל. כעבור כמה ימים מת העני במחלתו, ויצא העשיר ללוותו בדרכו האחרונה, ואף פנה לבית האבלים לנחם אותם באבלם על מות אביהם. או אז התפאר העשיר במעשיו 'הנאצלים', ואמר לבני ביתו, הנה ראו נא כי צדק היה

באר הפרשה - פרשת חוקת

יפרצו בשום אופן¹, כי היצר אורב לאדם ב'גדרים' בידעו וכבר כתב המהר"ט (צפנת פענח כי תצא) לבאר מה כי משם תבוא נפילתו². שנאמר (קהלת ז ב) 'אין צדיק אשר יעשה טוב

בדברי שלא להשליך את הדגים לאשפה, כי על ידם זכיתי לקיים ארבע מצוות, צדקה והכנסת אורחים, ביקור חולים, הלווית המת וניחום אבלים. וכמה שוטה ורשע הוא, אשר תחת שיכה על חטא על מעשיו הנלוזים הרי הוא מתפאר בעצמו כי טוב הוא. וככה ייאמר לאותם המצטדקים ב'הוראת היתר' ואומרים כי ניתן להתפלל באותו כלי משוקץ ולומר תהילים, ואפילו אומרים בו את סדר ה'סליחות'... ובמקום להשליך נבלה סרוחה זו לאשפה ולקיים מצות ובערת הרע מקרבך, אזי שלום על נפשם שצדיקים גמורים הם המקיימים מצוות רבות 'בדגים' מקולקלים וסרוחים. יג. הקשה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, דהנה אמרו חז"ל (סוטה ג.) 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', ואם כן, מה טענה יש על זה שנפל ברשת החטא, הרי הרוח שטות הפילתו לחטא, וכמו שלא שייך לגעור במי שנפל לבור מאחר שבאה רוח והפילתו פנימה. והשיב הגר"ח, דאדרבה, משם נלמד, כמו שלא יעמוד אדם קרוב לבור עמוק מאה אמה – מחשש שמא תבוא רוח עזה ותשליכהו הבורה, אלא יתרחק מעיקרא ממקום הבור הרחק הרחק, כיוצא בו ממש לענין עבירה, על האדם להעמיד עצמו ממרחק מרחקים – שאפילו אם תגיענו רוח שטות לא יפול בבור עמוק כל כך...

בעיר 'חעלם' המפורסמת היה בור גדול ועמוק באמצע השוק ורבים חללים הפיל, כי אנשים תמימים היו מגיעים ליריד כדי להתעסק במשא ומתן ולקנות ולמכור סחורה, ובהיותם טרודים בענייניהם לא הבחינו בפתח הבור ונפלו לתוכו וניזוקו קשות, וכמה מהם נפצעו עד כדי מיתה רחמנא ליצלן. וכבר כמה וכמה דורות שמנהיגי העיר וחכמי לא הצליחו למצוא פתרון לבטל תקלה זו (כי היו משתמשים בבור, ולא יכלו לכסותו או לסתמו בעפר), וכיון שנתרבו מספר הנופלים מיום ליום, על כן החליטו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר להתאסף ב'אסיפת חרום' בה ישתתפו כל גאוני וחכמי העיר, וכולם יקבצו ויבואו כאחד וישבו במשך שלשה ימים ולילות רצופים כדי לעיין בסוגיא זו עד אשר יצליחו להסיר את המכשול הנורא המרחף על ראש אנשי העיר זה עידן ועידנים, ואכן לאחר שדנו בכובד ראש כדת מה לעשות התקבלו ארבע החלטות חשובות, ואלו הן:

א. היות ובתחתית הבור יש מים מלוכלכים אשר כל הנופל לשם מתלכלך מן הבוץ ועליו לעמול ולהתייגע מאד לנקות את בגדיו, על כן חייבים ראשי העיר לשכור פועלים להוציא את כל המים ולנקות את תחתית וסביבות הבור מכל לכלוך. ב. יש לרפד את תחתית הבור בכרים וכסתות, כדי שלא יתסקו אבריו של הנופל, ולא יחבל בראשו וברגליו מקרקע עולם הקשה. ג. עוד זאת החליטו להאיר את החשיכה והאפילה השוררת בעמקי הבור, שהרי מה יעשה האיש הנופל למחשכים ואין נוגה לו, הלא הפחד הבא לאדם על ידי החושך יכול להעבירו על דעתו חלילה, ועל כן באורים יאירו את החשיכה. ד. לקבוע סולם אשר ראשו מגיע עד למעלה מן הבור, ועי"ז יוכל הנופל בבירא עמיקתא לצאת ולעלות למקום אשר נפל משם.

לאחר האסיפה, יצא הכרוז והודיע בשמחה רבה שבעזרת 'התאחדות החכמים' הצליחו למצוא פתרון נפלא ותקנו את הדרכים אשר היו בחזקת סכנה, ואכן במשך כמה ימים עמלו הפועלים להוציא את ארבע ההחלטות מן הכח לפועל, והעיר חעלם צהלה ושמחה.

לא עברו אלא ימים ספורים, וכבר נפל ה'ראשון' לתוככי הבור המתקון הפלא ופלא ולא נחבל במאומה אחרי שהותקנו בקרבו כרים וכסתות, 'זירא כי טוב' כי האורה שולטת בבור גם כרים וכסתות לשכב עליהם, לכן לא ראה כל סיבה לטפס ולעלות בסולם החדש שנתקן לשם כך... מה עלה בסופו, אחרי כשעתיים עבר עוד אורח שנפל על ראשו של זה הראשון, ובכח נפילתו פצע את ראשו וכמעט שלא פרחה נשמתו – אף זה השני שבר את ידיו ורגליו מכח המכה שהיכה בראשו, ותרב בבת תעלם תאניה ואניה...

שוב נקראו כל ה'חכמים' לאסיפה דחופה – כדת היום מה לעשות, עד שעבר שם אורח מבחוץ, וגער בהם, וכי מסירים את התקלה – ע"י שמייפים את הבור, זאת עשו וחיו – העמידו גדר חזקה סביב הבור, וממילא לא יפלו עוד לעולם בתוכו...

והנה, אנו שומעים 'מעשה' (משל) זה והננו מצחקים מטפשותם של הני חלמאי טפשאי, אבל האמת היא שאף אנו דומים לאותם טפשים – בנוגע לדין בענין ה'מכשירים' וה'כלים' למיניהם, דהנה כל אותם כלים טמאים הם בורות עמוקים שיש בהם כדי להזיק ולהמית את נשמת ישראל ולהפילה לבאר שחת, לו ולדורותיו אחריו ה' ירחם,

בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לנ), לפי שכבר הוא נתנהג בחסידות מרובה ובמשמרת מעולה, וזהו שאמר (תהלים פו, ב) שמרה נפשי כי חסיד אני'.

המושלים ביצרים - עיקר הנחת רוח במרומים הוא דייקא ממלחמת היצר

בפרשתן (יש ב), 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה

אדומה תמימה' וגו', ואיתא במדרש (במ"ר יט א) 'זה שאמר הכתוב (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא לא אחר,

ולא יחטא', כי 'צדיק' פירושו זה ההולך בשורת הדין ומקיים את כל מצוות התורה, לא פחות ולא יותר, ואיש זה לא שייך בו אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי מאחר שלא הלך לפני משורת הדין להוסיף גדרים וסייגים על מה שחייבתו תורה, א"א שלא יבשל^ט. ולכן צריך להיות 'חסיד' ולעשות לפני משורת הדין בהוספת סייגים, ובזה יזכה לשמירה עליונה שלא יחטא.

והוסיף לומר, 'נראה לי שהוא מה שהיה מתפלל הוד ע"ה לשמור נפשו מן החטא, ואל תאמר הכל

אך מה עושה החכם מחעלם, מרפד את הבור מבפנים ומאיר את החשיכה, אף כאן הוא מבקש 'הקשר' כדי שיוכל להשתמש במכשיר, והגם שעם ה'הכשר' לא יוזק ולא יחבל הנופל, מיהו המשתמש בו נמצא בשאול תחתית, ובמקום לעלות למעלה ולהתנתק מן הבור הרי הוא עושה לו מקום ישיבה נוח בתוך הבור. ולא עוד, אלא שעדיין הוא בכלל סכנה מחברים רעים שיפלו עליו, כי מילתא דשכיחא היא שלפתע פתאום יפול עליו חבר רע שאינו מקפיד להשתמש רק במכשיר 'כשר', וכיון שהוא מתקרב עמו וכותב אליו 'שאלות ותשובות' עלול הלה ליפול עליו ויהיו נחבלים איש מרעהו רחמנא לשיזבן, ועל כן צריך להשריש הדבר היטב בלבו ולא לחפש אחר היתירים שונים בענין זה, רק יגדור גדרים וסייגים חזקים ולשמוע בקול חכמים בלי פקפוק, ואז יהא טוב חלקו בזה ובבא.

יד. ובכלל שמירת הגדרים שישמור מסורת אבותיו ובכלל זה בשמירת הלבושים כל חד וחד בדיליה (הלבושים' הנם רק משל לכל ה'הלוך ילך' של האדם). וכן רמזו בפרשתן דכתיב (כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב' וגו', ופירש רש"י, זה עמלק וכו', ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען - כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו כנען, אמרו נתפלל סתם שנאמר (פסוק ב) 'אם נתון תתן את העם הזה בידך'. והקשה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם בפרשתן) מדוע לא שינו גם את לבושם ללבוש כנען, שאז יהיו נראים לגמרי ככנענים (הן בדיבורם הן בלבושם) והיו בני" מתפללים שינתנו הכנענים בידם, ולא היתה תפילתם מתקבלת - שהרי אינם כנעניים, מדוע נשאר במלבושיהם - מלבושי עמלק, שבזה גרמו לישראל להסתפק בטיבם ובמוצאם. ומבאר, שאם היו משנים גם את מלבושם הרי אז אכן היו נהפכים להיות כנעניים ממש, משום שמהות האדם וטבעו נגרר אחר לבושו ודיבורו, והיתה מתקבלת תפילת ישראל שיתן את הכנענים בידם, על כן לבשו מלבושי עמלק בכדי שישארו עמלקים, ורק רימו אותם בדברם לשון כנענים. וממוצא הדברים אתה למד על האדם שמדמה אורחותיו שלא כדת יהודית שכל מהותו משתנית לרעה.

שמעתי בשם חכם אחד ששאל פעם את אחד ממכריו, מדוע שינה מארחות אבותיו (בעניני גדרי חסידות במלבוש וכיו"ב), ענהו האיש, שבמהותו הוא רחוק מלהיות 'ירא שמים', ומידת ה'אמת' שבו איננה נותנת לו לחיות תוך כדי 'סתירה' בין תוכי (פנימיותו) לברו (חיצוניותו), אמר לו החכם, בשלמא, אם היו אומרים בגמרא ברו כתוכו - כלומר שיש לדמות את החיצוניות לפנימיות, היה איזה צדק בדבריך, שהרי ב'תוכו' חסרה לך היראה ולכן אף 'ברו' היא החיצוניות אין לה להראות 'מעלה' יותר מה'תוכו', אבל מכיוון שאמרו תוכו כברו נמצינו למדים, שאדרבה, זוהי הדרך ישכון בה אור, תחילה יעמיד האדם את 'ברו' בצורה הראויה (כמנהג אבות), ולאחמ"כ יתייגע להתאים את ה'תוכו' שגם יהיה באופן הראוי.

טו. פעם נסע הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ברכבו של מאן דהו, שלא היה משומרי תורה ומצוות, על אם הדרך נענה הלה ואמר - הרבנים האלו אינם נותנים לחיות... זה איסור גמור וזה איסור חמור, מזה יש להתרחק ומזה יש להתנזר... ולא ענהו הגרשז"א מאומה, אלא שבהגיעם לרמזור (רע"ד ליי"ט) ועמד הרכב מלכת כי היה בפניהם אור אדום, נענה הגרשז"א ואמר לו הממונים על הדרכים האלו אינם נותנים לחיות... כאן אסור ליסע כלל... וכאן מותר רק בכל עת שהאור מורה על 'ירוק' אך ב'אדום' איסור חמור ליסע וכו'... נענה אליו הנהג, יסלח נא כבוד הרב, האם הרב יודע אלו סכנות עצומות יש במקום הזה, אם לא האור האדום הלז, היו כאן הרוגים ופצועים דבר יום ביומו... עתה אמר לו הגרשז"א הרי תשובתך בצידיך, אם הרבנים לא יגזרו כל מיני גדרים וסייגים

את מה שנאמר 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', שהקב"ה שהוא יחידו של עולם הוא גור וציוה שעיקר עלייתו של עולם הוא על ידי הרע - על ידי שהיצר הרע מתגבר ומערים עליו קשיים ונסיונות רבים והאדם נלחם בנגדו", דייקא על ידי זה 'מהרע נעשה טוב'. והדרך לזכות ל'עולם הבא' הוא דייקא מכח ה'עולם הזה' - מכל פיתויי היצר ומדוחיו בדמיונות שונים ומשונים בהבלי העולם, ואין לך נחת רוח גדולה לפני המקום ב"ה ממה שהאדם מתגבר על יצרו.

כגון אברהם מתרח [שאברהם אבינו שהוא 'טהור' בתכלית הגיע מתרח שהוא 'טמא'] וכו', העולם הבא מהעולם הזה, מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם'. וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם לפר' פרה) בזה"ל, הגם שנראה שהיה מוטב בלי הרע, אבל עם כל זה היצר הרע הוא תועלת להיצר הטוב, כאשר היצר הרע מונע את האדם והוא מתגבר עליו ועובד את השי"ת יותר בחשקות זה הוא נחת רוח לפני השי"ת יותר^{טז}, עכ"ל, וזהו שדרשו חז"ל

- יהיו כאן בכל עת ובכל שעה הרוגים ופצועים ברוחניות - שיבואו לעבור על איסורים מן התורה ממש, אך כעת שהרבנים עוצרים את האדם הרחק הרחק ממקום הסכנה, ירווח לכולנו.

טז. סיפר הגאון רבי משה ברנשטיין זצ"ל חתנו של הגה"ק רבי ברוך בער ליבאוויטש זי"ע בעל ה'ברכת שמואל', שכאשר נסע חותנו הגדול לארה"ב להתרים נדיבי עם עבור ישיבתו הרמה בעיר קאמעניץ ושהה שם תקופה ממושכת ניצלו זאת מקורביו ואנשי ביתו והקימו עבורו בית דירה חדש גדול ונאה, והנה אותו בית עמד מול דירתו של גלח (כומר) ומעל הגג התנוסס 'שתי וערב' גדול, אלא שאיש לא שם ליבו לכך.

כעבור כמה שנים קרא רבי ברוך בער לחתנו הנ"ל וסיפר לו בשמחה, היום נזדמן לי לקרוא אודות קורות ותולדות הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע וראיתי מעשה אשר הציל את חיי כפשוטו... וגולל לו אשר על ליבו, באמרו, מיום שנכנסתי לבית החדש לא היה קץ לסבלי, כל ימי התרחק מעבודה זרה והנה שתי וערב כנגד עיני... ובעל כרחי לא הייתי יכול לעשות כלום שלא לפגוע באותם דורשי טובתי שסידרו עבורי דירה זו, והרגשתי שהצער העמוק הממלא את ליבי מקצר את ימי... היום הזה ראיתי כתוב מעשה, שפעם נסע הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע לדרך רחוקה בימות השלגים ונתלווה אליו תלמידו הרה"ק החתם סופר זי"ע, והנה באמצע הדרך באישון לילה מת אחד הסוסים והלך ה'בעל עגלה' להביא סוס אחר ולא עלה בידו אלא להביא חמור, ורתם את החמור לעגלה ורצה להמשיך בנסיעתו, בו ברגע הבחין הגה"ק רבי נתן אדלר במתרחש וקפץ מהעגלה והחל לרקוד ברוב דיצה וצהלה, ולא ידע החת"ס לשמחה מה זו עושה... ובפרט שהכפור שלט בכיפה... אמר לו רבי נתן, הנה זו פעם ראשונה בחיי שנזמן לידי לקיים מצוות 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו', וכי מילתא זוטרתא היא... מן הדין שאתמלא בשמחה גדולה ומופלגת על המצוה הנדירה שזכיתי בה...

המשיך רבי ברוך בער ואמר, אחרי רואי מעשה זה חשבתי לעצמי, הנה פירשו חז"ל (ברכות יב:) הא דכתיב (טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם' - זו מינות, ואחר שאינה ה' לידי לקיים מצוה זו בכל רגע ורגע כשאותו שיקוץ מול עיניי ממש - כמה עלי להיות בשמחה רבה על שאני זוכה לעשות רצונו ית'...

אף אנו נוסיף לומר, כי הנה עוד איתא שם בהמשך הסוגיא לפרש מה שנאמר 'אחרי עיניכם' - זו הרהור עבירה, אמור מעתה, רבים המהלכים מלאים דאגות אודות ה'נסיונות' הרבים המצויים ברחוב העיר, אדרבה ישישו וישמחו כאשר הם נפגשים עם 'שפע' של נסיונות, וכמה תגל נפשם על כך. פשיטא ואין צריך לומר שמחובת האדם להתפלל על נפשו ש'אל תביאני לידי נסיון', אך אם כבר בא נסיון לידו עליו להתמלאות בשמחה, וצהלה ורינה לזכר מלכותו... יז. וכבר פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בלשון הפסוק 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', במשל לשיכור שקיבל על עצמו להפסיק מלשתות יין ושאר דברים המשכרים, ויהי ביום הראשון התעוררה בו תאוה עזה לחזור להרגלו ולשתות מידי דמשכר, אך הוא התאמץ בכל כוחו ולא שתה, ואף שכמה פעמים כבר עמד ללכת אל 'בית המזיגה' (קרעטשמע) התחזק ברוחו ולא נגרר אחרי תאוותיו, באותה שעה אמר לעצמו, 'הרי התגברתי ועמדתי בגבורה עצומה נגד היצה"ר, אם כן מגיע לי עכשיו לשתות מעט יי"ש...' ובזאת הלך לשתות ונמשך אחריו עד שהשתכר כבראשונה. והיינו שחזר להרגלו הרע כי לא היתה ה'קבלה' אצלו כחומה בצורה, אך מי יתן טהור מטמא, כיצד יתהפך לטהור, על ידי 'לא אחד', פירוש שיאמר 'לא' אחד בכל התוקף... בלא פשרות, אלא יסרב תמיד לשמוע לקול היצר הרע, ואיסורי התורה יהיו אצלו כחומה בצורה, ולא יעבור עליהם בשום פנים ואופן.

אל יפול רוח האדם בקרבו בראותו את גודל הנסיונות שמביא לו היצר, כי אדרבה דייקא אלו הנסיונות יגבירו ויתמידו את צד הטוב שבו ללא גבול וקץ.

וזאת ישיב אל ליבו בעת שקשתה עליו המלחמה כנגד הצר הצורך, כי אותם נסיונות קשים ומרים 'המה מעידים' על כוחו הגדול להתגבר עליהם¹⁰, שהרי אין הקב"ה מביא את האדם לידי נסיון אלא אם כן יכול לעמוד בו¹¹, וכל תכלית הנסיון הוא רק לרוממו ולהגביה קרנו למעלה למעלה. וכמו שפירש מרנא הבעש"ט הק' זי"ע בדברי המדרש (ויק"ר יא ט) על הפסוק (תהילים מח טו) 'כי זה אלוקים אלוקינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות' - 'עלמות פאָאָין עולמָתא', כלומר, ש'על מות' נדרש מלשון 'עלם' ותינוק, וביאר הבעש"ט הק' בדרך משל, לאב הרוצה ללמד את בנו התינוק ללכת, הרי הוא מעמידו לפניו, וכשהתינוק מתקרב אליו מתרחק האב מעט לאחוריו, וכל זה כדי שיהלך הקטן עוד כמה

וכדברים הללו כתב ה'שב שמעתתא' (בהקדמה, אות ו) לבאר מה שאמרו חז"ל (בר"ר ט ז) על הפסוק (בראשית א לא) 'והנה טוב מאד' - טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע, שלכאורה תמיהה רבתי יש כאן, וכי מה טובה יש בכריאת היצר הרע המסית ומדיח אותנו יומם ולילה מעבודתו יתברך, ולא עוד אלא שנקרא בכינוי 'טוב מאד' שהוא טובה גדולה יותר מן היצר הטוב. ומבאר עפ"י דברי הגה"ק מהר"ם אלמושיניו זי"ע (בביאורו לקהלת פ"י) שהשופך מעט מים על אש גדולה, לא די שלא תכבה האש אלא אדרבה היא מתלקחת ביותר, והכי נמוי, ע"י התגברות על היצר הרע מתגבר ונדרל בה הטוב שבו, ואלמלא יצה"ר ונסיונותיו היה האדם מהלך שאנן בשלוה ולא היה מתגבר ומתעלה בו כח הטוב. ובוזה יתפרשו שפיר דברי המדרש - 'טוב' זה יצר טוב, כי אכן 'טוב' הוא כשמו - יצר ה'טוב', אמנם 'טוב מאד' זה יצר הרע, כי מחמתו תגדל הלחבה של צד הטוב שבו, מעתה

יח. ועל דרך שאמר הגה"ק 'חזון איש' זי"ע שמה שביטלו חכמים את יצרא דעבודה זרה (יומא סט:) אין זה נחשב 'מעלה' לבני ישראל, אלא אדרבה הרי זה מורה על פחיתות העם, שכל כך נחלשו הדורות עד שכבר אין בכוחם לעמוד בקשרי המלחמה כנגד הצר הצורך... ומכאן נלמד שכל מאבק והתמודדות מורה בעליל שיש בכח האדם לעמוד בו בגבורה.

וכאותו מעשה נורא באיש שלא היה שומר תורה ומצוות שירד מטה מטה עד שאול תחתיה רח"ל, וכבר רצה לישא בת אל נכר, וניסו לדבר על ליבו שלא ינתק עצמו ממסורת אבות ומשרשרת הדורות, אך הלה בעקשנותו ל"ע... לבסוף הצליחו לפעול אצלו שטרם כל מעשה יכנס לקודש פנימה אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, משעמד לפני הרבי וסיפר על כך, נענה לו הרבי, אני מקנא בך... השתומם הלה למשמע הדברים, והסביר לו הרבי, אם מן השמים העמידו אותך בפני 'נסיון' כזה, הרי זה מורה לנו שיש בכוחך להרחיק מעליך אותו יצר ולדחותו ממך, אותי לא ניסו... הדברים אלו חדרו אל ליבו ונכנסו בו כארס של עכנאי עד שחזר למוטב.

יט. מספרים על בחור שהתאונן בפני ה'ראש ישיבה' שלו כי כל ענין של תורה ועבודה בא לו בקושי עצום ונורא, בעוד שכל חבריו לומדים עם געשמאק וחיות, והיה מבכה מרה על עצמו 'למה נגרע'... מה נשתנה חלקי משל אחרים, אמר לו רה"י, עלה אלי בליל שב"ק ואז נדבר בניחותא, הבחור שלא היה 'פקח' גדול, עלה לבית ראש הישיבה עם שקית 'גרעינים' בידו, כשהוא מפצח ומקלף את הגרעינים ואוכלם לאיטו בעת שהמה מדברים... פתח רה"י ואמר לו, הנה אמרו חז"ל הדלקת הנרות כשרה בזר, ואילו הטבת הנרות דווקא בכהן, ומדוע, כי כשהנרות כבר מוכנים אין בזה כל 'חכמה' ועבודה להדליק, אמנם, כל עוד שאין הנרות מוכנים יש כאן 'עבודה', ויש חשיבות לעבודה זו, ולזה צריך דייקא את הכהן, אף אתה בחור יקירי, עבודתך - כאותה 'הטבת' הנרות, להיטיב את הנרות ולסלק את הפסולת, ועבודה זו חשובה יותר והיא אכן צריכה כהן דייקא, תיטיב ותקן עצמך, אך הבחור בשלו שהיה מעדיף 'לוותר' על עבודה זו ולהיות כאותם שאין בהם יצר הרע... אמר לו רה"י הסבר נא את התענוג אשר יש לך כעת בפיצוח הגרעינים... וכי לא היה עדיף לקנות גרעינים קלופים כפי המידה אשר תרצה לאכול, לשם מה קנית את הגרעינים עם מורסן וקליפתו, והנך עובד ומתייגע כל כך קשה סביב אכילת כל יחיד ויחיד מהם... ענה הבחור, אין כל טעם וענין באכילת גרעינים קלופים, אדרבה, כל העונג והגעשמאק הוא לפצח את הגרעין, לקלפו עד שמגיעים לנקודה הפנימית ה"ה הגרעין הנאכל בכבודו ובעצמו... החזיר לו הרה"י מיניה וביה, ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, כל התענוג הוא רק ב'פיצוח' - בעבודה הבאה על ידי קושי, ואין שום עניין ב'אכילה' בלא טורח...

באר הפרשה - פרשת חוקת

הרוצה בתשובה - מעלת השנים בתשובה יותר מצדיקים גמורים בפרשתן (ב יב), 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני וגו'. ראשית דבר נקדים לאמר שאין לנו שמוץ השגה במשה רעיא מהימנא^{כא} (וברמב"ן כתב שהחטא אינו מפורש בקרא, ומוה נבין עד כמה אין הפנים אלא כי אם דקה מן הדקה), מכל מקום לדידן ייאמר, ללמוד מכאן ארחות חיים ליישר נתיבותינו בדרך התורה והמצווה^{כב}.

פסיעות, והנה, מי שאינו 'בר דעת' נדמה לו שהאב מתרחק מבנו ואינו מראה לו אהבתו, אך באמת אין כאן 'ריחוק' והסתר' אלא הרי זה לטובת הבן שיתרגל ללכת. כיו"ב הקב"ה מתנהג עמנו, כשברצונו להרגיל אותנו ללכת לעלות ולהתעלות (בעבודת ה' או בכל ענין) אזי 'יתרחק' מאתנו ויסתיר פניו, ובאמת, אין זה אלא לטובתנו השלימה כדי שיתחזק האדם לעבוד את השי"ת אף מתוך 'הסתר' וקושי^כ.

כ. הגה"ק 'החפץ חיים' זי"ע נשא את משלו, למלך שהיה לו גדוד אנשי חיל נאמנים ומסורים, והיו לבושים בגדי כבוד (מדים) מפוארים כראוי להם ולמעמדם, יום אחד החליט המלך לפאר עוד יותר את בגדיהם ולעטרם במצנפות פרווה דובים לבנים, פרווה נאה ויקרה, ונדירה עד מאוד, כי הדוב הלבן שוכן בקרחוני העד בירכתי צפון, וקשה לצוד אותו בהיותו מזה רעב ושוחר לטרף, בחר המלך את הגבורים והאמיצים בגדודו, ושלחם לצוד דובים לבנים ולהביא את פרוותם, לשם כך היה עליהם לפשוט את מדיהם ההדורים ולעטות לבוש מסורבל של צמר ופרווה, להגן עליהם מפני הקור הנורא, שיוכלו לשרוד בסופות השלגים וברוח המקפיאה, ואכן מסרו הנבחרים נפשם ועמדו במשימתם, שבו עם הפרווה המבוקשת, וזכו להעלאה בשכרם ובדרגתם ולמדים מפוארים עוד יותר.

ועתה, כל מי שהיה רואה באותה שעה את חיילי הגדוד שומרי הארמון במדיהם ההדורים, ואת ה'משלחת' בבגדיהם העבים והגסים, עלול היה לשפוט שאלו חביבי המלך ואלו נדחו מלפניו ואין המלך חפץ ביקרם, אך המבין דבר לאשורו יודע שההפך הנכון, בני המשלחת נבחרים וחביבים שבעתיים, אלא שלצורך משימתם חייבים היו לעטות ביגוד זה, וכשישבו יפשוטוהו, ויזכו לקירבה וגמול והארת פנים נפלאה.

זה ההבדל בין המלאכים לבני האדם, אלו ואלו משרתי עליון, אבל המלאכים המשרתים במרום יכולים להיות רוחניים וזכים כרוממותם, ואילו האדם שנשלח למשימתו לעולם השפל חייב לעטות בגדים גסים, עור ובשר גידים ועצמות, לשכן את נשמתו הנאצלת בגוף עכור למען משימתו, אך אין זה גורע מחשיבתו, אדרבה, כשישוב עטור נצחון ושבע מצוות יפשוט בגדי החומר וילבש שוב מחלצות, וישב בגן העדן לפנים ממלאכי השרת (רש"י להלן כג כג) ויהנה מזיו השכינה וקרבת אלוקים לנצח נצחים (הובא במשלי הח"ח טז).

כא. הגה"ק 'הקול אריה' זי"ע אמר בעידן רעוא דרעוין בפרשה זו, בעת שנשא מדברותיו בעניין מי מריבה כשפלגי מים יורדים מעיניו, הלוואי ונזכה שיהיה לנו בשעת 'ציאת נשמה' אותם כוונות שהיה למשה רבינו כשהיכה את הסלע...

כב. חיזוק עצום למדו צדיקי הדורות מ'פרשה סתומה' זו, עד כמה מתעלה זה ששב בתשובה ומתקרב ביותר אל הבורא ית"ש, וכה ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ד"ה יען) הטעם שהכה את הסלע ולא דבר אליו, מפני שנשא קל וחומר בעצמו, אם לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף כשהיו ישראל ברום המעלה ציוה הקב"ה להכות את הצור, הרי 'קל וחומר' שלאחר שנפלו ישראל בחטא העגל ובמרגלים, כבר אינם ראויים להתגלות גדולה כזו, שיעשה להם נס שיצאו מים מן הסלע בדיבור גרידא. ובאמת, ק"ו זה מופרך מעיקרא, כי ההתחזקות הבאה לאחר הנפילה חשובה לאין ערוך - להעלות את האדם למעלה מהמקום שעמד עליו בטרם נפילתו, ואף שבתחילה היו ראויים למים רק ע"י הכאה על הצור, הרי מעתה ראויים הם שיעשה להם נס בדיבור.

וכבר פירשו מה דאיתא בגמ' (שבת לא.) 'שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, וביאורו, כי רגל הכוונה על הילוכו של אדם, ואותו הגר רצה להתגייר בתנאי שיהא תמיד במצב של עליה - רגל אחת - רק עליות, וכתשובה לכך דחפו שמאי באמת הבנין, לרמז לו שכשם שאי אפשר לבנין בלא מדרגות העשויות הן לעליה הן לירידה וכך הוא שלמות הבנין, כך אי אפשר לאדם בלא עליות וירידות, ולא עוד אלא שמהירידות מתעלה האדם כאשר מתגבר עליהם לעבוד את השי"ת ומתחדש כנשר נעוריו.

נוראות איתא ב'שפת אמת' (תרל"ז ד"ה במדרש) לבאר מדוע ב'שירת הבאר' (האמורה בפרשתן) לא נזכר שמו של משה רבינו אלא רק 'אז ישיר ישראל' (כא יז), ואילו ב'שירת הים' כתיב 'אז ישיר משה ובני ישראל', כי בים סוף - קודם

עדיין הפתח פתוח - אם ישוב מיד יתקבל באהבה וחיבה יד לרחמים ולרצון לפני קונוגיה.

ביסוד זה פירשו צדיקים את דברי רש"י בריש הפרשה 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'. לכאורה קשה, והרי רש"י בעצמו הביא את טעמו של רבי משה הדרשן ש'פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל'.

אלא ביאורו, שאכן היצר מרמה את האדם ומפתהו להתבונן במצוה הזאת ובטעם שיש בה, כלומר, שהיא באה לכפר על עוון העגל, כי בזכירת האדם את נפילותיו וכשלונותיו יתייאש לגמרי מלשוב אל צור מחצב נפשו². לזה אמרה תורה גזירה היא מלפני ואין

הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (דיבור הראשון בפרשתו) מבאר בענין מי מריבה³, שמשנה רבינו עשה חשבון לעצמו, היות אשר פגם בדיבורו על ידי שקרא לישראל גוי קדוש בשם 'מורים', מעתה אין כוח בדיבורו לפעול להוציא מים מסלע, ולכן לא דיבר אל הסלע, אלא הבחן, וזה היה כביכול הפגם - מה שלא האמין שבהרהור תשובה אפשר לו למחוק את כל ה'פגם', ועל זה הוכיחו הקב"ה 'היה לך להקדישני', להאמין בי שאני מקבל שבים, והרי תיכף ומיד אחר הפגם חזרת בתשובה בלב נשבר ונרכה ותיכף קיבלתי התשובה, והיה לך להתחזק במידת החסד שבוודאי נתקן הפגם, ותוכל להמשיך בחינת מים על ידי ה'פה' שלך. והגם שאין לנו כלל דעה ובינה בענין נשגב זה, מכל מקום לימוד גדול יש כאן שאף מתוך שפל המצב

שחטאו ישראל בעגל היו שווים במעלתם עם משה והיה יכול לומר שירה עימם. אמנם שירה זו הייתה לאחר תיקון החטא ע"י ששבו בני ישראל בתשובה, לכן בשירה זו לא נזכר מרע"ה כי הם נעשו גבוהין ממנו, כענין 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד'. ישמע חכם ויוסף לקח לחזק את עצמו בכל עת ובכל שעה, שעל ידי נפילותיו הרי הוא מתעלה יותר ממי שלא חטא.

כג. עפ"י דעת הרמב"ם (שמונה פרקים סוף פ"ד) שעיקר החטא היה במה שאמר משה רבינו לישראל 'שמעו נא המורים', לפי שקרא לעם בני ישראל הקדושים בשם 'מורים' נחשב לו הדבר לחטא ופשע.

כד. כעין זה איתא מהגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (בספרו חכמת התורה) כשהוא מקדים לבאר מהיכן למד משה להכות את הסלע שיוציא מים, והרי הקב"ה אמר לו 'ודברתם אל הסלע', ומאחר שלא הועיל בדיבורו (כי נזדמן לו סלע אחר וכמבואר ברש"י) א"כ היה לו לחזור ולשאול את הקב"ה מה לעשות עתה. ומבאר, כי הנה בתחילה עשה משה את כל האותות והמופתים על ידי המטה, בו הכה את מצרים, בו קרע את הים, גם במלחמת עמלק עלה לראש הגבעה ומטה האלוקים בידו (שמות יז ח), וכמובן שהכה בו את הצור ויזובו מים. אלא שכל זה היה קודם מתן תורה, אך מכאן ואילך נתעלה משה למדרגה גבוהה יותר, ושוב אינו נצרך למטה אלא בדיבור פיו יכול לעשות פלאות גדולות ונצורות, וזהו שאמר לו הקב"ה ודברתם אל הסלע. וחשב משה שפגם בעצמו במה שאמר 'שמעו נא המורים', ואם כן נפל ממדרגתו העילאית והרי הוא כקודם מתן תורה, וממילא צריך להכות את הסלע במטה, אך הא גופא נחשב לו לחטא במה שלא התחזק לשוב מחטאו שע"ז היה חוזר ומתעלה למדרגה הגבוהה שזכה לה לאחר מתן תורה.

כה. מסופר שפעם נכנס הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז' זי"ע (מובא גם על הרה"ק הר"ן מלעכאוויטש, שאמר לאברכים בשם הרה"ב) לבית מדרשו וראה את החבריא יושבים מתוך שברון הלב, מחוסר אונים כנגד היצר הרע, אמר להם מקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קד ג) 'השם עבים רכובו' שכביכול הקב"ה שם מרכבתו - משרה שכינתו על אנשים עבים וגסים, אך בתנאי ש'מהלך על כנפי רוח', שהם מנסים להתרומם אליו כמי שיש להם כנפים.

בגמרא (חגיגה יג:) איתא שבשעה שנחרב בית המקדש בחורבן בית עולמים, נחסרו לחיות הקודש שני כנפיים מששת כנפיהם, ומבואר שם כי שש כנפיים הם - שניים שמכסים את רגליהם, שניים שמכסים פניהם, ובשניים הם מעופפים (שעמהם הם אומרים שירה), ושניים אלו ה'מעופפים' נלקחו מהם בעת החורבן. ואנו נלמד מכאן שבזמן שחסרים לאדם הכנפיים לעוף ולהתעלות הרי הוא במצב של 'לאחר חורבן'...

כו. ביאור יקר כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בניהו שבת סג:) בהא דאיתא בגמ' שם, 'אמר רב הונא מאי דכתיב (קהלת יא ט) שמח בחור בילדותך ויטיב לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט', עד כאן דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר טוב' (ובפשוטו הכוונה כי מ'ודע כי על כל אלה' וגו')

באר הפרשה - פרשת חוקת

לך רשות להרהר, החזק בכוחה של תשובה^{כז} מבלי להרהר אחריה אם תועיל לך או לא, ישבת האדם מכל עוונותיו ונפילותיו^{כח}, ויאמין בכוחה שבוודאי תועיל לו ותהא מקובלת בכל זמן ועל כל חטא^{כט}.

ממית עצמו עליה - עיקר מעלת עסק התורה כשהיא ב'גיעה' בפרשתן (יט יד), 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', ודרשו חז"ל (ברכות סג: ועוד) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם, וגילו לנו

הם דברי יצר הטוב להזהירו מן החטא ומן הרע), ומבאר בזה הלשון, פירוש דברי יצר הטוב אשר דיבר בהם יצר הרע, אחר שכבר הפיל את האדם בעצתו בכמה מיני עוונות, דעתה חושש (היצר הרע) פן האדם יפנה לבו לעשות תשובה וכו', ולכן יגש אליו יצר הרע ויפתח לדבר עמו את הדיבורים השגורים בפי יצר הטוב - ובא להפחידו ואומר לו - דע, כי על אלה יביאך האלוקים במשפט, ברם, מטרתו של יצר הרע בדברים אלו כדי שיתרשל מלעשות תשובה, דאומר לו כמה חבילות של עוונות יש בידך שהם עבירות חמורות ותולדותיהן עצמו מספר וכו', ולכך נכתבו דברים אלו בפסוק כי באמת גם דברים אלו יצר הרע אומר אותם לבסוף כדי למנעו מן התשובה. עכ"ל.

כז. נפלאות כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' (אות נד), ועיקר הלימוד מאפר פרה, דלאחר כל המעשים שנשרף ונכלה לגמרי עד שנעשה אפר, ואין הוה אמינא שיהיה עוד מזה משהו, דייקא מזה נעשה כל הענין שמטהר כל הטמאים, ואלפים מישראל שנטמאו יש להם טהרה על ידי האפר הזה, כמו כן יש לכל אחד מישראל לחזק את עצמו, ושלא לייאש עצמו - לחשוב את עצמו כ'אפר' שכבר אין בו כל תועלת ותקווה, אלא ידע ויבין שעדיין יש לו תקנה ותכלית טוב.

ידוע מאמר הרה"ק מראדזין זי"ע (סוד ישרים עיו"כ אות לט) כי המת הוא 'אבי אבות הטומאה', ורמז בדבר כי כל עוד האדם חי עדיין תולים בו תקוות טוב, אבל המת כבר אין לו כל תקווה על כן טומאתו גדולה מכל הטומאות. מה תקנתו הזאת 'אפר פרה אדומה' - שהיא מרמזת על ה'אמונה' (כמאמרם, אין לך רשות להרהר אחריה) כי ע"י האמונה יש לו כבר תקווה, וממילא נטהר מאותה טומאה איומה.

כח. נוראות מצינו ב'אבות דרבי נתן' (פכ"ה מ"ג, וכע"ז גם בסנהדרין סח.) בעניין יום הסתלקותו של רבי אליעזר, שאמר לחכמים 'תמה אני על תלמידי הדור שמא יענשו מיתה לשמים, אמרו לו רבי מפני מה, אמר להם מפני שלא באו ושמשו אותי, ואח"כ אמר לרבי עקיבא 'שלך קשה מכולן' (ופירש רש"י בסנהדרין, 'מפני שלבך פתוח כאולם ואילו שמשתיני היית למד תורה הרבה'), נכנס רבי עקיבא וישב לפניו ואמר לו, רבי מעתה שנה לי, והנה זה וודאי, שאין לנו שמץ השגה להבין אפס קצהו מה'משא ומתן' שבין ר"א לר"ע, אך זאת נלמד מכאן - לפי דרגתנו, כמו שאמר רבי עקיבא מעתה שנה לי, והגם ששמע 'בשורות איוב' כאלו על סופו מתוך טענה ותביעה, לא נשבר ופרץ בככי וביללה... אלא התחזק לכל הפחות מעתה...

כט. והזמן גרמא להתחיל בעסק התשובה, וכנודע ש'תמוז' ר"ת זמני תשובה ממשמשים ובאים, ועל זה הדרך אמרו עוד כי 'תמוז' ר"ת זריזין מקדימים ועושים תשובה, כי הרי ה'תשובה' היא אחת ממצוות עשה שבתורה, ובפרט בימי הרחמים והרצון, עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים (רמב"ם פ"ב מהל' תשובה ה"ז), ואם כן שייך בה עניין ה'זריזות' כבשאר המצוות.

אמנם זאת התשובה לא תיעשה בעצבות ח"ו כי אם בשמחה, וכפי שהמליצו עוד בתיבת 'תמוז' העולה לר"ת תפאר ותרום זכרך מלכנו... וכך יש ללמוד מכל הפרשיות העוסקות בחטאי דור המדבר, שכולם היתה ההתחלה ב'זיבכו'... ב'מתאוננים' - ויהי העם כמתאוננים, וישבו ויבכו גם בני ישראל. ב'מרגלים' - ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא, וכן בעדת קרח - וילונו, וגם בפרשתן, וירב העם עם משה, הא למדת שאין דבר טוב יוצא מה'בכיה'... אלא על ידי ההתחזקות מתוך שמחה נוכל לשוב בתשובה שלימה לאבינו שבשמים.

עוד נציגה מה שכתב הגה"ק רבי משה דוד וואלי זי"ע, תלמיד חבר לרמח"ל (ספר הליקוטים, סדר הזמנים, ענין חודש תמוז) כי 'תמוז' ר"ת 'תוציאני מרשת זו טמנו לי' (תהילים לא ה), והיינו כי בחודש זה יש להתפלל הרבה הן שיינצל הן ברוחניות הן בגשמיות, ושחלילה לא יפול באותה 'רשת זו טמנו לי'.

כי חודש זה מסוכן הוא ברוחניות ובגשמיות [וכן כתב בספה"ק מגלה עמוקות פנחס דרוש ה', עיי"ש בהרחבה], וראייה לדבר שגם הזבובים מתרבים ביותר, והם רומזים על היצר הרע הנקרא 'זבוב' (ברכות סא.), וצריך להתפלל הרבה להינצל מאותה 'רשת זו טמנו לי'... ובוודאי עם התפילה יצא מכל מיצר ומציק.

שאינו מצליח כל כך להבין סוגיא קשה, ואינו מתייאר אלא מתגבר ומתייגע בכל כוחותיו להבין ולהשכיל, וכלשון בני אדם, שהוא 'שובר את הראש' להבין, או כשהוא טרוד בפרנסתו ואף על פי כן מייגע עצמו לקבוע עיתים לתורה^ל, כי אין לך שמחה גדולה בפני הקב"ה יותר מזה, כמו שאומרים בפיוט 'אקדמות' (לפני קריאת התורה בחג השבועות) 'צְבִי וְחֲמִיד וְרִנִּי דִּילָאֵן בְּלְעֻתָא', פירוש שהקב"ה חפץ ומתאוה שיתייגעו בני ישראל בתורה^ל, ולהכי דייק וקאמר דילאון בלעוּתא כלומר שיעמלו ויתייגעו בתורה ולא אמר 'דידעין אורייתא'^ל, כי אין הקב"ה מונה כמה הצליח האדם להספיק ללמוד ולדעת, אלא כמה שעות הקדיש מזמנו

צדיקי הדורות כי עיקר מצות עסק התורה הוא ב'עמל' ויגיעה (ואף אם מרגיש מעם 'מיתה' ח"ו בלימודו לא ירפה, ובוודאי שיהא ה' בעזרו לתמוך ולסעדו בכל מה שיצטרך) ובוה שווים בעלי הכשרונות למי שאינם כן.

וכבר אמרו בזהר הקדוש פרשת פנחס (ח"ג דף רט"ו): 'בל האשתדל באורייתא בטל מיניה חוביא דבוכביא ומזליא', היינו שבטל ממנו רוע מזלו ומשתנה המזל לטובה ולברכה, וכל זה בזכות אישתדל באורייתא, כלומר ביגיעה והשתדלות בעסק התורה^{לא}.

ובלשוננו ייאמר - עיקר חשיבות לימוד התורה הוא בשעה שאין לו לאדם חשק ללמוד^{לב}, או

ל. עיקר מעלת וסגולות התורה נאמרו על העמלים בה. ידוע כי לפני כשמונים שנה היה בעיה"ק ירושלים 'קמיע' שכתבו הט"ז בכבודו ובעצמו, סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו וכמתכונתו (ולא ידע 'חכם' זה כי בפתיחת הקמיע נפסד סגולתו), פתחו ומצא כתוב בו בזה"ל, אני דוד בן שמואל הלוי, עמלתי על התוספות בחולין דף צ"ו (ע"א), בזכות זה יעזור ה' שכל העקרות יושעו וכל החולים יתרפאו. ולפי דרכנו למדנו, שלא ביקש הט"ז שיוושעו בזכות חיבורו ט"ז על שולחן ערוך או שאר עניני צדקותו, רק ביקש בזכות יגיעת התורה, והרי זאת היגיעה שייכת לכל אחד ואחד מאתנו ביתר שאת ועוז.

כתב ב'ספר חסידים' (אות קנה) ומקבל שכר טוב מה שהאדם כופף את יצרו יותר ממאה מצות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודחקו עליה. כי הקב"ה יודע עד כמה קשה לבשר ודם להתגבר על יצרו.

לא. מעשה הובא ב'מעשה איש' (ח"א עמוד ע"ז), בן תורה אחד בא להתייעץ עם הגה"ק החזון איש זי"ע בנוגע לאיזה עניין רפואי שהוא מסובך בו ונראה שעליו לעבור איזה 'ניתוח', החזו"א אכן יעץ לו לערוך את הניתוח במקום פלוני אצל רופא פלוני. אח"כ שאלו הבחור, אם הוא יכול לדבר עמו בלימוד, ודיברו במשך שעה ארוכה בעניין השייך לסדר קדשים, והחזו"א נהנה טובא מבן תורה זה. כשסיימו, אמר לו החזו"א בנוגע לניתוח אינך צריך לניתוח כלל. לא הבין הלה - מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, הסביר לו החזו"א, בתחילה דברתי עמך מצד 'מנהגו של עולם' ואכן עפ"י דרך הטבע עליך לעבור את הניתוח, אבל, משראיתי כי מ'עמלי תורה' אתה, הוריתי לך לבטלנו, כי הקב"ה מתנהג עם עמלי התורה בהנהגה שונה, ואינך זקוק לאותו הניתוח, לפני כמה שנים סיפר זאת בליקוואד ראש הישיבה רבי מלכיאל קאטלער שליט"א, נענה זקן אחד ואמר אני הוא 'בעל המעשה'.

לב. ובכלל זה, בשעה שמתחזק ללמוד על אף ש'מפריעים' לו ללמוד ורוצים לגרור אותו לשיחה בטילה, או בשעה שיש לו טרדות שונות. וכבר אמר הרה"ק הפני מנחם זי"ע לבאר מנהג ישראל להפסיק 'חתן' באמצע דרשתו בשירה ובזמרה, שבאים לרמז לו להתחזק ללמוד למרות כל המניעות והטרדות ולהמשיך בשלו למרות כל ה'רעש' וההמולה שמסביב...

לג. בדרך צחות אמרו לפרש בלשון הכתוב 'אדם כי ימות באהל', שמרמוז על מי שיש לו 'אהל' - שזכה לבנות בית בישראל, וריחיים על צווארו, ואף על פי כן ממת עצמו לעסוק בתורה - שבוודאי דברי תורה יתקיימו בו.

לד. וכך כתיב (ויקרא כו א) 'אם בחוקותי תלכו', ופירש רש"י 'שתהיו עמלים בתורה', וביארו הטעם שנאמר עניין זה בלשון הליכה, בדרך משל לאיש שבעצת רופאו ערך בכל יום 'הליכה' המשך כשעה תמימה (הליכה שאין בה מטרה אלא ההליכה עצמה...), פעם אחת עבר בסמוך אליו רכב אשר 'מנהיגו' היה 'בעל חסד' גדול, וקרא לאותו 'הולך' שיעלה לרכבו ויקחנו למחוז חפצו, סירב ההולך לעלות, אבל בעל החסד המשיך להפציר בו - את כל הילוך במשך שעה אקצר למשך שתי דקות... ולא הועיל מאומה, כי אין לו כל מטרה בהגעה לאיזה מקום רק בעצם ההליכה חפצו ומטרתו... וכך הוא לעניין התורה, כי עצם ה'הליכה' והיגיעה היא המטרה והתכלית...

לה. והכי נמי חזינן ממקרא שכתוב גבי יעקב ועשו, דכתיב (בראשית כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אוהלים', וידועה הקושיא מדוע לא נאמר אצל יעקב כמו שנאמר בעשו 'ויעקב איש תם יודע

באר הפרשה - פרשת חוקת

ללמוד להבין ולהשכיל, כי זה עיקר חביבות עסק התורה לפני המקום.

ובלבד שיכווין לבו לשמים, ולא ישב בטל אלא יהגה בכל עת שיכול לו אע"פ שאין לבו חריף כל כך.

ובן איתא ב'ספר חסידים' (אות תתקמ"ה) 'לפי שאצל הקב"ה לב שאינם פיקחים בדורות האחרונים כלב פקחים שהיו בדורות הראשונים, שאם לא תאמר כך יוכל כל דור לומר, למה לא נבראתי בימים הראשונים שהיו חכמים גדולים והייתי לומד תורה הרבה. אמור לו - מה איכפת לך, אחד המרבה ואחד הממעיט

איתא ב'רוקח' (בפרשתן) על הפסוק 'זאת חוקת התורה', הוקשה חוקת התורה לפרה אדומה, מה פרה אדומה מטהרת אף התורה מטהרת לומדיה לשמה.

ובה פירש הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע (אבל משה' תחילת ההספר על ה'חתם סופר') כי אנו מבקשים ותפתח

ובקי בתורה, ואמר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל (דרשות ושיחות שבט הלוי תשנ"ט עמוד ס), שאכן זה ההבדל בין צד הקדושה לצד הטומאה, דאין מעלתו של עשו ניכרת כי אם על ידי התוצאות, היינו אם יהא יודע ציד בפועל ממש, אבל אם למד והתייגע ולא הצליח בלימודיו להיות ציד אזי אין בו ממש, לא כן הדבר אצל יעקב אבינו, כי בלימוד התורה העיקר הוא להיות יושב אוהלים וללמוד בהתמדה, ולפניו יתב"ש שוה היודע ש"ס ופוסקים למי שאין לו כשרונות ומתייגע בתורה.

איתא בגמרא (סוטה לה.) דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר (תהלים קיט נד) 'זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי', אמר לו הקב"ה... אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב (במדבר ז ט) ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו, ואילו דוד הביא את הארון בעגלה (ש"א ו ט), וצריך לבאר מהו ה'פגם' בכך שקרא לדברי תורה 'זמירות', ועוד, מדוע הכשילוהו דווקא בעניין נשיאת הארון ומה שייכותו לאותו החטא, ומבארים משם הגרי"ז מבריסק זצ"ל כי כח השירה והנגינה תלוי בב' דברים, במי שמתייחס אחר משפחות משוררים, או במי שניחן בכשרון מיוחד לשורר ולזמר, ולזה אמרו לו לדוד המלך עשית לדברי תורה' כזמירות שרק כעל כשרון או הבא ממשפחת למדנים הוא יצליח בתורה, לא כן, אלא כל העוסק בתורה 'כשור לעול וכחמור למשא' וכדוגמת 'נושאי הארון' אשר בכתף ישאו זה האיש יצליח בעסק התורה.

לו. עיקר חשיבות הלימוד כשהוא בא בקושי ויגיעה ולפום צערא אגרא. וכדברי הרה"ק החתם סופר זי"ע (שו"ת י"ד רל"ד ד"ה ופר"מ) על המשנה (אבות ה ה) שבבית המקדש היו 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים', ולכאורה הרי ביד ה' הכל יכול להרחיב את הנס שגם עמידתם תהיה ב'רווח', אלא, שבכוונה תחילה אינו 'רווחים', בכדי שיקבלו עם ה' את שכרם משלם על הדוחק והעמל, שהרי 'אגרא דכלה דוחקא' (ברכות ו:).

צדיקים המליצו על עניין ה'עמל', בהא דמצינו רבות בש"ס 'עמילן של טבחים' שהוא פת מתבואה שלא הביאה שלישי ומניחין אותה על פי הקדירה והיא שואבת את הזוהמא (עי' פסחים מב:), כך על ידי העמל והיגיעה בתורה ישאב האדם את כל הזוהמא מעצמו, לטהר ולקדש נפשו ורוחו ונשמתו (כע"ז איתא במאור עיניים ישמח לב פסחים, סור מרע ועשה טוב להרה"ק מזידיטשוב).

וכבר נכנס חסיד אחד אל ה'חידושי הרי"ם', והתאונן בפניו שיש לו קשיים בעבודת ה', השיב לו הרי"ם 'א שאנד וואלט גיוועהן [-] לחרפה ולבושה היה לנו], אילו היתה העבודה למלך כה גדול מגיעה לנו בקלות... דמן הדין כך הוא, והדעת נותנת שיצטרך האדם להתייגע בעבודת המלך, לכן צריך לשמוח עם הקשיים ולעמוד בהם בגבורה. לז. כתב הגה"ק החפץ חיים זי"ע (תורת הבית פי"ג) בענין לימוד התורה מצוי מאד אצל הלומדים שיראה שאינו מצליח כל כך בלימודו (להיות בקי בע"פ, או שעצם העסק בתורה יקשה עליו) ממילא יתרשל לגמרי מהלימוד, ובאמת אין נכון הדבר, וכמו שאחז"ל משל לשר אחד שציווה לאיש שימלא הכלי שלו מים, ועבור כל דלי יתן לו דינר זהב, והנה בשולי הכלי היה נקב, וכמה שניסה האיש למלאות נשפכו המים דרך הנקב על הארץ, על כן פסק למלא, עבר שם חכם אחד ושאלו מדוע פסקת, השיב האיש, מה תועלת בפעולתי, הרי הכל נשפך על הארץ, אמר לו החכם, מה איכפת לך, הלא שכר זהובים אתה נוטל, גם השר מכיר את הכלים שלו אלא שהוא רוצה להנות אותך, כן הדבר הזה בק"ו פי אלף אלפים, הקב"ה מכיר כל איש ואיש וטבעו אם הוא זכרן או לא, וכן כל כיו"ב משאר קשיים

באר הפרשה - פרשת חוקת

ז

לבנו בתלמוד תורתך, ואם היה פירושו כפשוטו היה לו לומר 'ותפתח לבנו לתלמוד תורתך', ומהו בתלמוד, אלא הכוונה לפתוח את הלב שייכנס בו יראת ה', או כל מידה נכונה, והנה כל דבר סגור פותחים במפתח, ומהו ה'מפתח' לפתוח בו את הלב, היינו התלמוד, נמצא שעם הלימוד יפתח לבו ויכנסו בו כל דברי התורה אשר ילמד לח.

עזרנו אלוקי ישענו, וברכנו בכל הברכות, ובקרוב נזכה להטהר באפר פרה בביאת גואל צדק בב"א.

ונסיונותיו, ואעפ"כ ציווה לכל ישראל שילמדו תורה, ויחזרו עליה, מה איכפת לו לאדם... כל תיבה ותיבה שהוא לומד היא מצוה בפני עצמה, חטוף ואכול עד כמה שידך מגעת, ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. לח. דברים אלו אמרם הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע בהספידו על החתם סופר זי"ע, וכה היו דבריו, מנהג ישראל להתחיל את ההספד בדברי תורה. והביאור בזה, כי הקב"ה אמר למשה עבדו (במדבר כ ח) 'ודיברתם אל הסלע' ואיתא במדרש (ילקו"ש במדבר כ, רמז תשס"ג) שאמר לו 'ודברתם אל הסלע' - שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע, הרי כשרצה לשבור האבן ולהוציא ממנו מים ציווה עליו לומר דבר הלכה, כי הוא מסוגל להוציא מים מן האבן. וכן בדין כשאנו רוצים לשבור לב האבן להוציא ממנו מים - דמעות על אדם כשר, אומרים איזה דבר הלכה ויצאו המים אף מאלו הנוכחים שליבם לב אבן. וכיו"ב לכל הרוצה שיקויים בו מקרא שכתוב (הושע יג ח) ואקרע סגור לבם יוכל לעשות זאת על ידי שיקרא פרק אחד או הלכה אחת... כעין זה כתב הרה"ק השפת אמת זי"ע שבאם רואה אדם שליבו סתום לדברי תורה אזי הדרך לפתחה היא אך ורק על ידי לימוד התורה הקדושה.

בדומה לזה כתב הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זי"ע דברים נפלאים ופתח פיו במשל למה הדבר דומה, לאחד הנכנס אל בית היין, ועז חפצו לטעום מעט מן האדום האדום הזה, אך אין לו כי אם כוס אחת שאינה נקיה, עד שנפשו קצה לשתות בזה הכוס, ואילו מים חיים לתת אל כלי ולשטוף את הכוס גם לא היה שם בנמצא, מה עושה האיש, הרי הוא לוקח מעט מהיין הרב המצוי מימינו ומשמאלו, ועם היין ירחץ את הכוס בכדי שיוכל לשתות הימנו יין ולהתענג מפרי הגפן, וממנו נלמד וכן נעשה גם ביניה של תורה, שאל יאמר האדם הן אני עץ יבש אין בי לא תורה ולא מעשים מלא אנוכי בעוונות עד שאיני יכול ללמוד את התורה הקדושה והטהורה, כי לא כך הם פני הדברים, אלא העצה היעוצה היא שילמד האדם את חוקי חורב ויעסוק בדברי תורה ביגיעה וזאת התורה אשר ילמד תנקה ותטהר את נפשו רוחו ונשמתו, עד אשר יגיע למדרגה הראויה לשתות מהיין הטוב בלימוד התורה ואף להשקות עם רב ללמוד וללמד את תלמוד תורתך.